

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג

תוכן הענינים¹

- זמירה בשאר אילנות אם אסור מדאורייתא או מדרבנן.
- זמירה האסורה מדאורייתא היא בכל האילנות זומיא דגפן, ונפק"מ לעץ קיוי, ודין אילני סרק.
- בשינוי בעצם התועלת של זמירה בשאר אילנות מזמירת הגפן.
- זמירה בגפן באופן שרוצה למעט הענפים.
- בטעם שבשביעית יש הבדל בין כרם לשאר אילנות, ובשבת אין הבדל.
- במחלוקת הראשונים אם חרישה אסורה בשביעית מדאורייתא או מדרבנן, ובדין מכת מרדות.
- בשאר מלאכות, אם יש איסור עשה ושביתה הארץ או רק דרבנן.
- בטעם שאין מלקות מדאורייתא על חרישה ונטיעה.
- איך לוקין על קצירה ובצירה הרי זה לאו שבכללות שנלמד מזה כמה דינים.
- בדעת הרמב"ם בגדרי אב ותולדות של שביעית.

הלכה ב- ג

זמירה בשאר אילנות אם אסור מדאורייתא או מדרבנן.
הרמב"ם כתב "אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה וכו' ואחד הכרם ואחד שאר אילנות". בפשוטו מבואר שיש מלקות דאורייתא על זמירה בשאר אילנות כמו זמירה בכרם, הגם שהפסוק מדבר על כרם, "כרמך לא תזמור".
ויש לעיין על איזה זמירה מדבר הרמב"ם שאסור מדאורייתא, שהנה במשנה בשביעית פ"ב משנה ג' לגבי ההיתר של מלאכות מסוימות שהתירו לעשותן בתוספת שביעית עד ראש השנה, מובא הדין מקרסמין עד ראש השנה.
וכתבו שם הרע"ב מברטנורא והתפארת ישראל דהיינו שכורת הענפים היבשים. והוסיף התפארת ישראל והיינו כזימור בגפן מלשון שמזורות, וכן מביא במלאכת שלמה בשם הר"ש "מקרסמין היינו זימור אלא שלשון קרסום באילן וזימור בכרם וכו'".
בתוס' אנשי שם הביא קושית הרש"ש בהגהותיו שאם קרסום היינו זימור, נמצא שבשביעית זה איסור דאורייתא דכתיב כרמך לא תזמור, והרי שיטת הר"ש דכל מה שהתירו מלאכות מסוימות עד ראש השנה של שביעית, זה רק מלאכות כאלו שגם בשביעית עצמה הן אסורות מדרבנן, ועליהן לא גזרו בתוספת שביעית, אבל מלאכות שאסור מדאורייתא בשביעית, לא התירו בתוספת שביעית, ואם קרסום היינו זימור שאסור מדאורייתא, היה צריך להיות אסור לקרסום באילנות בתוספת שביעית עד ראש השנה.

עתה יש לעיין מה דעת הרמב"ם לגבי קרסום בערב שביעית, והאם קרסום וזימור זה אותו הדבר, כשיטת הר"ש והרע"ב, שזה בכרם וזה באילנות.

שאם נלמד ברמב"ם כפשוטו שזמירה אסורה מדאורייתא הן בכרם והן בשביעית, וקרסום בשאר אילנות זה זימור שבכרם, לכאורה יש להקשות כקושית הרש"ש, שאם קרסום בשאר אילנות אסור מדאורייתא, צריך להיות שיהי' אסור לקרסום בשאר אילנות בתוספת שביעית עד ראש השנה, ואיך הרמב"ם פסק לקמן בפרק ג' הלכה ט' שמותר לקרסום בשאר אילנות בתוספת שביעית, הרי מלאכה דאורייתא בשביעית, לא התירו בתוספת שביעית. ואם התירו בתוספת שביעית, לכאורה מוכח שקרסום זה רק איסור דרבנן, ויקשה מה שכתב כאן שאחד כרך ואחד שאר אילנות, שמשמע שזה איסור דאורייתא.

ועוד יש לעיין, שאם קרסום וזימור זה אותו הדבר, א"כ יוצא שכמו שמותר לקרסום בתוספת שביעית עד ראש השנה, הוא הדין שיהי' מותר לזמור בכרם עד ראש השנה, ומדוע לא הזכיר הרמב"ם בפרק ג' הלכה ט' שמותר לזמור בכרם בתוספת שביעית. ועוד, שאיך יתכן להתירו לזמור בערב שביעית, הרי מלאכה דאורייתא בשביעית לא התירו בתוספת שביעית.

בספר אוצר יסודי שביעית עמוד שה' מביא מחלוקת ראשונים מהו זומר, שרש"י במועד קטן ג' ע"א ד"ה זומר כתב "מחתך ענפים יבשים של גפן". ושם בד"ה מקרסמין כתב "היינו זימור, אלא שקרסום שייך באילנות", וכן כתב רש"י בשבת קג' ע"א ד"ה מקרסמין, וכן שיטת הר"ש.

אולם מביא שמדברי הרמב"ם בפירוש המשניות משמע שקרסום אינו מעניין זמירה כלל, דבפירוש המשנה לשביעית פ"ב מ"ג, ובעוד מקומות כתב "מקרסמין לכרות השבולת ביד ולהניח התבן, והוא כמו מקרסמין".

והקשה שם בעמוד שט' על שיטת רש"י והר"ש ועוד, איך אמרו שקרסום וזמירה זה אחד שחייבים מדאורייתא בשביעית, הרי בסוגיא במועד קטן ג' ע"א מבואר להדיא במסקנת הסוגיא שקרסום אסור רק מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

וכן הקשה על הרמב"ם, איך לוקים על זמירה בשאר אילנות, הרי זה רק מדרבנן כמבואר בגמ'.
והביא שהאגלי טל ריש מלאכת זורע הקשה על הרמב"ם שפסק בהלכה ה' "אין מפרקין העלים היבשים וכו' ואם עשה אחת מהן מכין אותו מכת מרדות", והרי פירוק העלים היבשים היינו זימור, דקירסום היינו זימור, ואמאי חייב מן התורה.

והביא בשם האגלי טל שכתב לחדש בדעת רש"י שאין חיוב זמירה מן התורה אלא בכרם, כפי שלשון התורה כרמך לא תזמור, משא"כ בשאר אילנות זה מדרבנן. ובזה יישב את שיטת רש"י

¹ אשמח לקבל הערות והוספות. א, קרביץ. יש אפשרות לקבל אי"ה את הגליון במייל-036164702A@gmail.com.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג

אנפי. א, זימור דאורייתא היינו רק אם חותך חלק מן הענף לתועלת הנשאר, וכמו שמצוי בגפנים, משא"כ אם מסיר כל הענף לגמרי. ב, זימור מדאורייתא הוא כשמסיר רק את אותו ענף שנתייבש. ג, דעת הראב"ד בתורת כהנים שקרסום היינו קציצת הענפים היוצאים מן השרשים וזמירה היינו קציצת הנופות ממש. ומסיים המנחת שלמה שפלא הוא למה לא פירשו הרמב"ם ושאר הראשונים להדיא מהו קרסום וזירוד. ויש לעיין בדבריו מה התקשה על הרמב"ם מדוע לא פירש מהו קרסום, שהרי בפירוש המשניות כאן כתב "מקרסמין לכרות השבולת ביד ולהניח התבן, והוא כמו מקרסמין".

בדרך אמונה בפרק ג' ס"ק סד' מביא כמה פירושים מהו הקרסום שהתירו לעשות בתוספת שביעית עד ראש השנה, ובין הפירושים מביא יש מפרשים שהוא זימור אלא שימור בגפן וקרסום באילן. ומוסיף "ומן התורה אין איסור זימור אלא בכרם ולא בשאר אילנות וכו'". ובציון ההלכה ס"ק קיב' כתב שזהו דעת החזו"א ובה מיושב קושית הרש"ש. שכוונתו שכיון שבשאר אילנות זה רק מדרבנן לפי הרמב"ם, שפיר התירו לעשות כן בתוספת שביעית, שלא גזרו על איסורי דרבנן בערב שביעית.

אלא שעדיין צ"ב בדברי הרמב"ם בפ"א הלכה ב' שמשווה אחד בכרם ואחד בשאר אילנות שיש איסור זמירה מן התורה, ע"ז כתב בדרך אמונה כאן בפ"א ס"ק יד' שאין כוונת הרמב"ם דגם בזמירה שייך בשאר אילנות, אלא כוונתו לשלול שלא נאמר שאין דין שביעית באילנות אלא בכרם ואילו בשאר אילנות יהי' מותר לבצור כדרך הבורחים ולבצור לעבודת האילן וכו', לזה כתב דגם שאר אילנות בכלל איסור עבודת האילן, אבל חתיכת ענפים בשאר אילנות דרבנן דאין דומה לזמירה בגפן מצד טיב עבודתו וסוג אחר הוא, ומציין בציון ההלכה ס"ק ל' שהחזו"א חזר בו ממה שכתב במקום אחר בדעת הרמב"ם שכל האילנות אסורין בימור מדאורייתא.

בחוט שני עמוד פג' מביא את דברי החזו"א שכתב לתרץ בדעת הרמב"ם דאיסור עבודה בשביעית הוא גם בשאר אילנות כמו בגפן, אמנם מלאכת זומר אינה אלא בגפן ולא בשאר אילנות, והעם לפי שהעבודות משתנות בשינוי קל, כגון חרישה הויא אב ועידור הויא תולדה, כמו כן הזימור של שאר אילנות חלוק מזימור של הגפן מצד טיב עבודתו.

עוד כתב החזו"א בהגדרת מלאכת זמירה וז"ל "שכל זימור צריך דקדוק וחכמה, והרבה מומין יש באילנות שגורמין גרעון בגידולן ובפירותיהן, וכל זימור שאינו על צד הדקדוק עושה גרעון בפירות". ומבאר החוט שני את הדברים, דשאר אילנות נתרבו לאיסור מלאכות בשביעית ככרם לכל המלאכות האסורות מן התורה, ובאמת אם היתה פעולת הזימור בשאר אילנות דומה ממש לפעולת הזימור בגפן היה אסור מדאורייתא לזמור גם שאר אילנות כמו בגפן דהא רבינן אחד הכרם ואחד שאר האילנות, אך מכיון שפעולת הזימור בשאר אילנות אינה אותה פעולת זימור

שהגם שקרסום זה זימור, מ"מ יש הבדל בין כרם לשאר אילנות, בכרם זה דאורייתא ובשאר אילנות זה דרבנן. וזהו לכאורה דלא כהרמב"ם שכתב בהלכה ב' אחד בכרם ואחד שאר אילנות. אלא שבדעת הרמב"ם עדיין נשאר קשה, שאם שאר אילנות ככרם שאסור זמירה מדאורייתא, איך בגמ' מבואר שזה רק דרבנן. אלא שצריך לומר בדעת הרמב"ם שקציצת ענפים יבשים אינה בכלל זומר, דגדר זומר הוא קציצת הענף עצמו ולא קציצת ענפים יבשים, דרך הזומר במקום ידוע שיתחזק כח האילן עצמו, זה הוי זומר, משא"כ הקוצץ ענפים יבשים ועי"ז יסיר את המפריע לעץ בגידולו, אין זה בכלל זומר. וע"ש עוד בדבריו.

נמצא שלפי הרמב"ם המקרסם אינו בכלל זימור, אלא תולדה. ותולדה בשביעית מותר, לכן כל האיסור הוא רק מדרבנן, ושפיר אמרו בגמ' במו"ק שקרסום זה דרבנן, ושפיר מותר בתוספת שביעית. ומביא שכן כתב האגלי טל בדעת הרמב"ם. וע"ש עוד.

בחוט שני על שביעית עמוד פב' מביא את תירוץ האגלי טל דהרמב"ם ס"ל דאמנם מלאכת זימור שייך גם בשאר אילנות כמו בגפן, מיהו זימור דאורייתא הוא דוקא כשמחתך הענפים הלחים מכיון שקוצץ במקום ידוע כדי שיתחזק כוחו, והוא מסדר הנטיעה כי כן דרך בעלי הכרמים, אבל כשזומר ענפים היבשים אינו אסור אלא מדרבנן דאינו מסדר הנטיעה, ורק משום שמתייבש הוצרך לקוצצו. והעיר החוט שני על דבריו מפירוש המשניות להרמב"ם שכתב דזירוד בשאר אילנות הוא כמו זימור בגפן.

במנחת שלמה על משניות שביעית פ"ב מ"ג עמוד לג' על ההיתר לקרסם בערב שביעית שואל דלכאורה קרסום היינו כזימור שהוא מלאכה האסורה מן התורה ומאי טעמא התירו בערב ראש השנה שביעית, וכתב שבתחילה היה נלענ"ד לומר דאפילו זמירה ממש כל שתכליתה היא לשמור על קיום העץ הרי זה מותר, ולא אסרו כי אם עבודה שהיא לצורך הפירות של שנה שביעית, ולא מיבעיא אם ע"י שלא יזמור ימות האילן בששית דבזה ודאי לכו"ע מותר לזמור בתוספת שביעית דהא חשיב צורך ששית, אלא אף אם ימות בשביעית ג"כ מותר דסו"ס הו"ל מלאכה לצורך העץ ולא לצורך פירות שביעית. ולפי"ז שרי אף זמירה האסורה מן התורה. וע"ש מה שהקשה על דבריו ולכן העמיד שמדובר בקרסום שאינו אסור אלא מדרבנן.

ומביא את רש"י במו"ק ג' ע"א ד"ה מקרסמין שזמירה נאסרה בשביעית מדאורייתא רק בגפנים, ולפי"ז ניחא שהתירו קרסום בשאר אילנות עד ערב ר"ה של שביעית, דכיון דבשאר אילנות זה אסור רק מדרבנן, לא גזרו בתוספת שביעית על איסור דרבנן. אלא העיר במנחת שלמה דמהיכי תיתי לחק בין גפנים לשאר אילנות, וע"ש מה שרצה לומר שאולי משום שמוזכר בתורה להדיא זמירה בגפן לכן יש לחלק בין כרם לשאר אילנות.

ובהמשך דבריו כתב המנחת שלמה לבאר בדעת הרמב"ם שסובר בהלכה ב' לגבי זימור ששוין כרם ושאר אילנות, וצריך לומר שמדובר בסוג זימור כזה האסור רק מדרבנן, ומשכחת לן בכמה

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג .

עוד מביא בישיא יוסף לשאול, שבלשון הרמב"ם בריש הלכות שביעית הוא גם דוחק לפרש דזמירה אינה אסורה מן התורה אלא בגפנים. ועוד צ"ב דהרי אי נימא דאין זמירה אסורה מן התורה בשאר אילנות, הרי זה נלמד מהא דכתיב בקרא גבי זמירה לשון כרמך דדוקא זמירה בכרם אסורה, א"כ היאך יליף הש"ס במו"ק דקירסום אסור מהך קרא גופא דוכרמך לא תזמור, ואף דמשני הש"ס התם דהוא דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, מ"מ אף כאסמכתא היאך יתכן למילף דין זה מאותו קרא עצמו שהוא ממעטו מדין זמירה.

ולכן כתב שהנראה בביאור שיטת הרמב"ם אליבא דמרן החזו"א דאף לדעת החזו"א אין שום מיעוט בתורה הממעט שאר אילנות מזמירה, רק דמלאכת זמירה במהותה היא מלאכה הצריכה דקדוק וחכמה ואינה קציצת ענפים בסתם, אלא באופן וצורה המיוחדים לה, ולמעשה הזמירה מיוחדת באיכות הפעולה וגם בתועלת שהפעולה נותנת לאילן, ולו יצויר שיש אילן שפעולת הזמירה נצרכת לו כמו בגפן, היתה זמירתו מדאורייתא, שבכל אופן שנעשית זמירה כצורתה וכעניינה הרי היא אסורה מן התורה אף בשאר אילנות, אלא דבאופן הרגיל אין מלאכה זו מצויה אלא בגפנים, שבהם מוכרחים לזמור דוקא בצורה ובאופן הידועים, ובהעדר או בשינוי ממלאכת הזמירה הראויה הנזק הוא משמעותי ביותר לגבי היבול של העונה הבאה, ובאמת מצויאות כזו כמעט שאין במיני אילנות אחרים. ולפי"ז אכן כמו שכתב הרמב"ם שמלאכת זמירה אסורה אף בשאר אילנות, דבאמת אם יזמור בשאר אילנות ככל דקדוקי הזמירה ה"ה לוקה משום זומר, אלא דכתב החזו"א דבמצויאות מצד מהותה של המלאכה, אין היא מצויה בשאר אילנות, אלא רק בגפנים.

ולפי"ז אילנות שבהם סיבת הזמירה ומלאכתה בפועל דמיא לזמירה בגפן, אסור לזמור מדאורייתא. ועדיין צריך ביאור עד כמה צריך שיהיה הדמיון לזמירת הגפן, האם בנחיצות עשיית המלאכה, או באופן ביצוע המלאכה, או בתועלת מן המלאכה, או שמא בכל האמור.

וכבר התפרסם בשם מרן עמוד ההוראה הגרי"ש אלישיב זצוק"ל לאסור זמירת עץ קיוי מחמת דמיון לזמירת הגפן.

ובזה א"ש מה שכתב הרמב"ם בהלכות סנהדרין שהזומר את האילן לוקה, דודאי זמירה נוהגת מן התורה בכל אילנות, אכן לוקה רק באם עשאה בכל דקדוקיה, ובאמת הדבר מצוי רק בגפנים, אבל מ"מ אם יהא אילן שפעולת הזמירה בו היא כפעולתה בגפן והוא יזמור האילן ככל פרטי הזמירה ודאי לוקה, דזמירה אסורה מן התורה אף בשאר אילנות, ובלבד שיהא צורך בזמירה כבגפן.

שבגפן, אז מה שאמרה תורה וכרמך לא תזמור הכוונה דוקא לאותה פעולת זימור המיוחדת לגפן, וממילא זימור דשאר אילנות אין הם בכלל לא תזמור ואסורים רק מדרבנן.²

באור לציון על שביעית על הרמב"ם כאן עמוד קכ"ז כתב, שמבואר בלשון הרמב"ם שזמירה אסורה בכל האילנות מן התורה, וראה גם ברשב"ם בב"ב דף פ' ע"ב ד"ה מפני שהיא עבודה, ובאגלי טל שכתב שמדברי הר"ש משמע שזימור בשאר אילנות אינו אסור אלא מדרבנן, ומציין לעיין בחזו"א, שזימור בשאר אילנות מדרבנן, ושכתב שכן הוא דעת הרמב"ם, אולם כתב האור לציון שמשמעות דברי הרמב"ם היא שבכל האילנות אסור הזימור מן התורה.

וע"ש שמוכיח מלשון המכילתא בפרשת משפטים לכאורה כדברי הרמב"ם שאסור מן התורה בשאר אילנות, דאיתא התם "והלא הכרם והזית בכלל היו, ולמה יצאו, להקיש אליהם, מה הכרם מיוחד שהוא בעשה ועוברים עליו בלא תעשה, אף כל שהוא בעשה עוברים עליו בלא תעשה". מוכח שכרם וזית לאו דוקא, אלא כל האילנות שיש בהם עשה, יש בהם ג"כ לא תעשה, וכן הביא הרמב"ם מכילתא זו בספר המצוות מצוה קלד'.

הגאון ר' צבי כתן זצוק"ל בשמיטת קרקעות פרק ד' הערה כ' מביא את הרשב"ם בב"ב דף פ' ואת הריטב"א שם שמשמע שאף בשאר אילנות זה מדאורייתא, וכן דייקו כמה בדעת הרמב"ם, וכן פסקו לדינא בחכמת אדם, בערוך השולחן, אגלי טל וספר השמיטה פרק ג' ענף א' אות ד'. והרדב"ז כתב שהמקור לרמב"ם זה מהמכילתא דרשב"י פרשת משפטים.

אולם מביא שבודד אמונה בהלכה ב' בביאור ההלכה ד"ה אינו לוקה מביא את הרדב"ז, ומפרש הדרך אמונה שהרמב"ם מפרש אחרת את המכילתא.

עוד מביא מה שכתב בדרך אמונה פ"א בציון ההלכה ס"ק כו' לדחות הראיה מהרשב"ם שצריך לומר שכוונתו תולדה דזמירה ואסור מדאורייתא או מדרבנן, ומה שכתב שהוא ספיקא דאורייתא, היינו משום דעיקרו דאורייתא, וכן כוונת המאירי.

זמירה האסורה מדאורייתא היא בכל האילנות דומיא דגפן, ונפק"מ לעץ קיוי, ודין אילני סרק.

הגאון הרב אפרתי שליט"א בישיא יוסף על שביעית סימן לט' האריך בדין זמירה בשאר אילנות, ובאות ג' מביא בתוך דבריו שראה בקוף מוריה גיליון אדר תשס"א דהקשה אחד הכותבים על דברי החזו"א מהא דכתב הרמב"ם פרק יט' מהלכות סנהדרין הלכה ד' בתוך מנין הלאווין אשרבי"ד מלקין עליהן (אות קח') "הזומר את האילן בשביעית", מפורש דס"ל להרמב"ם דאף הזומר בשאר אילנות חייב מלקות, שאל"כ היה לו לרמב"ם לכתוב הזומר את הגפן.

² עיין בשיעורי שבט הלוי על שביעית עמוד מד' מה שכתב במחלוקת האגלי טל והחזו"א לגבי זמירה בשאר אילנות.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג .

ראיתי מביאים מה שהתפרסם במוריה (תשרי תשפ"ב עמוד רנב') שדרך הכרמים לגדל זמורות ומהם יוצאים שריגים שעליהן האשכולות, וכל שנה השריגים נהפכים להיות זמורות, ומהם יוצאים שריגים חדשים ועליהם אשכולות, ונמצא שכל שריג עלול לגדל אשכול ענבים חדש, וא"כ יגדל תוצרת האשכולות עשרות מונים, עד שיהיו כל הענבים נטולי טעם כלל, ולכן מוכרח להעשות בגפן מלאכת זימור, שלולא כן אין פירות כראוי, וחלוק משאר האילנות שאינן אלא השבחה בעלמא.

זמירה בגפן באופן שרוצה למעט הענפים.

בחוט שני עמוד פד' כתב, שיש ב' סוגי זמירה שעושים בכרם. א, זימור בדקדוק כדי שיצמחו ענפים וגפנים במקום הזימור וזהו זימור האמור בתורה. ב, מה שנוהגין גם לזמור את הענפים כדי שלא יהיו הרבה ענפים בשנה זו, וזמירה זו נעשית שלא בדקדוק ושלא במקום מיוחד, ואמנם גם היא מועילה לצמיחת שאר הענפים ופירותיהם. ויש לעיין אם גם זמירה זו בכלל איסור זמירה מדאורייתא, דאפשר דרק זימור כדי שיצמח ענף ופירותיו זוהי הזמירה שאסרה תורה, אבל אם אין כוונתו שיצמח במקום הזימור רק שע"י זמירתו משפיע שיצמיחו פירות הגפן בענפים אחרים אפשר דבזה אין איסור דאורייתא, או דלמא דכל זימור שעושה לתועלת לצמיחת הגפנים אסור מן התורה אף שבפעולה זו אין צריך את הדקדוק והחכמה המיוחדת לזימור שמוציא פירות במקום הזימור. ומאריך בזה ולבסוף מסיים שאין לעשות אף בשינוי במקום פסידא. ומביא מעשה בשנות השמיטה תשמ"ז ותשנ"ד שהשומרי שביעית לא עשו כלל זמירה הנ"ל ע"פ מה שהורו להם והכרמים הצליחו.

בטעם שבשיעית יש הבדל בין כרם לשאר אילנות, ובשבת אין הבדל.

במנחת שלמה על משניות שביעית עמוד לד' מביא לבאר מדוע בשבת לא מצינו חילוק בין זמירה בכרם לשאר אילנות, ואילו בשביעית כן מחלקים, והביא בשם שבת הארץ שכתב לחלק בין זמירה שהא לטובת האילן לזמירה שהיא לטובת הפירות, ובזה חלוק שבת משביעית. דגבי שביעית אף שפעולת הזמירה שוה בשניהם אבל כיון שכוונת הזמירה והתועלת שבה שונה הוי תולדה, משא"כ לגבי שבת בין אם כוונתו לטובת האילן או לטובת הפירות חשיב זורע, דכל מה שכוונתו להצמיח חשיב זורע.

בשיעורי שביעית עמוד מד' מביא את השיטות בענין זמירה אם זה דאורייתא או דרבנן ומביא את דברי החזו"א בחילוק בין גפן לשאר אילנות, וכתב שלכאורה קיוו שטבעו כגפן, שנותן פירות באותה שנה המתפתחים כתוצאה מהגיזום, הוי דאורייתא, ובאפרסק יש להסתפק, ובפשטות הוא דרבנן.

עוד מביא בהמשך דבריו לגבי אילן סרק שאסור לזמור כמבואר ברמב"ם פ"א ה"ה, והיינו כשעושה כדי להשביח את האילן, והם לכו"ע איסור הזמירה דרבנן, ומצייין לר"ש סיריליאז פ"ד ה"ד) והטעם דאינו דומיא דשדך וכרמך שעומדים לאכילה.

עוד כתב לגבי גיזום בירקות, יש אומרים דלכו"ע הוי רק דרבנן. **במשפטי ארץ** פ"ב אות ד' כתב זמירה האסורה מן התורה היא זמירת גפן, ואילו זמירה בשאר אילנות אסורה רק מדרבנן. ומביא בהערה 9 את דברי החזו"א בחילוק בין זמירה בגפן לזמירה בשאר אילנות, שאופי הגיזום שונה בגפן מבשאר אילנות.

לפי"ז כתב במשפטי ארץ, שעצים שבהם טיב הגיזום דומה לשל גפן, יהיה הגיזום דומה לשל גפן יהיה הגיזום אסור בשביעית מן התורה, וכן הורה הגרי"ש **אלישיב זצוק"ל**.

ולפי"ז גיזום קיוו אסור בשביעית שדומה בטיבו לגפן. עוד מביא שהחזו"א עצמו מסתפק האם כל זמירה בגפן אסורה מן התורה או שגם בגפן יש גיזום שאינו באופי הזמירה והיא אסור רק מדרבנן.

עוד מביא שיש אומרים שזמירה בכל שאר האילנות אסורה מן התורה, ובהערה הביא שבספר ברית עולם כתב שגיזום עצי סרק אסור לכו"ע רק מדרבנן, אלא הביא המשפטי ארץ שבחזו"א סימן יט' ס"ק טו' ד"ה אילני סרק נראה שלא כדבריו.

בעמודי ארץ על שביעית פרק ד' הערה ב' הביא את דברי המשפטי ארץ בענין גיזום עץ קיוו שאסור לגזום מדאורייתא, שדומה טיבו לגפן, והעיר על דבריו שצ"ע על סמך מה קבע עובדא זו.

בספר ושבתה הארץ עמוד 40 כתב, בגידול קיוו הענפים שצמחו בעונה האחרונה ומיועדים להצמיח ענפים ופירות בעונה הבאה, לא יגיעו לכך ביעילות ובצורה טובה אלא א"כ ייקטם החלק העליון שלהם, ואז ייצאו הענפים הדרושים לאורך החלק הנשאר. אף כי אין בזה משום הכוונה לנקודות מעטות בכל ענף, כבגפן רגילה, יש לחשוש שיש כאן איסור זמירה.

בשינוי בעצם התועלת של זמירה בשאר אילנות מזמירת הגפן.

הגאון ר' צבי כהן זצוק"ל בשמיטת קרקעות פרק ד' הערה יז' כתב ששונה התועלת מן הזמירה בשאר האילנות מהתועלת בזמירת הגפן, הזימור בגפן מועיל לפירות שיתרבו ומשפר את איכותם, ואילו בשאר אילנות אינו גורם אלא חיזוק האילן והארכת ימיו ושנותיו.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג .

הקרקע וכו' נראה שיש שם חרישה אחרת שאינה לצורך הקרקע
שהיא אסורה מן התורה וכו'".

ועיין עוד בפרק ג' הלכה ט' לגבי חרישה שהתירו בערב שביעית
שהאריך לבאר לפי דבריו האם התירו גם חרישה דאורייתא
מטעמים אחרים שמדובר שיש פירות שישיית ועוד טעמים, ועיין
מה שהבאנו בזה שם בפרק ג' הלכה ט'.

במשפטי ארץ פרק ב' הערה 2 מביא **שהרדב"ז** בתשובה ח"ה
תשובה אלף תקס" כתב שחרישה נחלקת לפי סוגים, חרישה בשדה
ריקה לשיפור הקרקע אסורה מדרבנן, חרישה לחפות זרעים
אסורה מן התורה ולוקים עליה משום זורע, חרישה בקרקע שבין
הצמחים או האילנות אסורה מן התורה כדין נוטע וזומר, ועל
חרישה זו באה הלכה למשה מסיני לאסור ל' יום קודש שביעית.

ראיתי מציינים לעיין בחזו"א סימן יח' ס"ק א' וס"ק ג' מה שחולק
על הענין לחלק בין סוגי החרישות, וכן הביאו בקצרה בדרך אמונה
בפ"ג הלכה ט' בציון ההלכה ס"ק צב' שנראה שהחזו"א לא ס"ל
כדברי המהר"י קורקוס וסובר שכל חרישה זה דאורייתא ועכ"ז
התירו בערב שביעית כשיש פירות שישיית שאז עושה לצורך פירות
שישית.

בחוט שני עמוד פח' מביא את הגמ' במו"ק דף ג' ע"א שמסיקה
מדוע התורה פירטה במלאכות האסורות (זמירה, זריעה, בצירה,
וקצירה). למימרא דאהני מיחייב אבל על שאר מלאכות אין
חייבים מדאורייתא. מבואר שכל שאר מלאכות ובכללן חרישה זה
רק מדרבנן. והביא שכן הוא דעת התוס' יו"ט, והביא את קושית
הרעק"א מלשון הרמב"ם שמבואר בהלכה א' שזה דאורייתא.

והוסיף החוט שני שבהלכה ג' כתב הרמב"ם "וזמירה בכלל זריעה
ובצירה בכלל קצירה ולמה פרטן הכתוב לומר לך על שתי תולדות
אלו בלבד הוא חייב ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ עם שאר
האבות שלא נתפרשו בענין זה אינו לוקה עליהן אבל מכין אותו
מכת מרדות". וקשה שכאן מבואר שיש מלקות רק על מלאכות
דאורייתא ואילו על שאר מלאכות אין מלקות דאורייתא, משמע
דאף על החרישה אינו לוקה מדאורייתא, וכן מביא מה שכתב
בהלכה ד' החורש וכו' מכין אותו מכת מרדות מדבריהן, ולכאורה
מוכח כהתוס' יו"ט בדעת הרמב"ם שחרישה אסורה רק מדרבנן.

ומביא שצריך לומר כשער המלך דאע"ג דממעטינן דאין לוקה על
שאר אבות ותולדות, מ"מ גבי חרישה גלי קרא או הלכתא
דאסורה מדאורייתא כדכתיב בחריש ובקציר תשבות ומשו"ה
מכין אותו מכת מרדות דלא נתמעטה אלא מלאו מלקות.

עוד מביא בחוט שני את דברי החזו"א סימן יז' ס"ק א' ד"ה מיהו
דחרישה אסורה מדאורייתא, וכן הביא עוד ראשונים.

בדרך אמונה פ"א בס"ק ו' כתב בסוף דבריו בשם החזו"א
שחרישה אסורה מדאורייתא, מהלכה למשה מסיני אלא שאין

במחלוקת הראשונים אם חרישה אסורה בשביעית
מדאורייתא או מדרבנן, ובדין מכת מרדות.³

הר"ש בפ"ב מ"ב כתב להדיא דחרישה דאורייתא ועכ"ז מותר
בתוספת שביעית אפילו בזמן בית המקדש כיון שעושה לצורך
פירות שישיית. וכן הוא דעת רש"י ריש ראש השנה דף ב' ע"א בד"ה
לשמיטין שכתב "משתכנס תשרי אסור לחרוש ולזרוע מן התורה",
וכן דעת עוד ראשונים.

בתוס' יו"ט בפ"ב מ"ב לומד בדעת הרמב"ם שחרישה אסור רק
מדברי סופרים.

בתוס' רעק"א הקשה שברמב"ם מבואר שחרישה אסור
מדאורייתא שכתב לעיל בהלכה א' מצות עשה לשבות מעבודת
הארץ ועבודת האילן בשנה שביעית שנאמר ושביתה וכו' ונאמר
בחריש ובקציר תשבות, הרי מפורש דאסור מן התורה.

במהר"י קורקוס בהלכה א' בתוך דבריו מאריך במה שהרמב"ם
הזכיר הפסוק בחריש ובקציר תשבות, שהרי זה תלוי בכל
המחלוקת של ר"ע ור' ישמעאל, אם הדרשה לגבי ערב שביעית או
לגבי קצירת העומר, ובתוך דבריו כתב "ומכאן נראה לי שדעת
רבינו הוא כדעת רש"י שכתב דחרישה בשביעית אסורה מן התורה
ואע"ג דממעטינן שאר אבות, חרישה לא ממעטינן לה וכו'. ונראה
שהדבר מוכרח מעצמו כיון דאתאי הלכתא למיסר שלושים יום
קודם בחרישה ודאי דבשביעית גופה אסורה החרישה מן התורה
ובכלל ושביתה הארץ שבת לד' היא דודאי לא אתאי הלכתא
לאסור בתוספת מה שאפילו בשביעית עצמה אינו אסור אלא
מדרבנן. ומעתה לכך כתב רבינו פסוק זה כאן (בהלכה א')
להודיענו שאיסור חרישה בשביעית עצמה אסורה מן התורה
והלכתא גלי לן דבכלל ושביתה הארץ והסמיך אותה לפסוק זה
שזכר בה חרישה בפירוש.

ובהמשך דבריו כתב עוד וז"ל "ומ"מ הדבר מוכרח שדעת רבינו
לאסור החרישה בשביעית מן התורה או משום דאתי הלכתא וגלי
לן דבכלל ושביתה הארץ הויה או מקרא דבחריש ובקציר וכדעת
ר' עקיבא בזה וכו'. וכתבתי כל זה מפני שראיתי מה שהקשה בזה
(קרית ספר פ"ג) וז"ל ותמיהא לי טובא אמאי איצטריכא הלכתא
לחרישה דלא אסירא אפילו בשנה שביעית מדאורייתא וכו' והיכי
מחמרינן בתוספת שביעית בזקנה טפי משביעית גופה ע"כ ולא
תירץ כלום, ואילו עיין בפסוק זה שכתב כאן רבינו לא הוה תמיה".

עוד כתב המהר"י קורקוס בהלכה ד' "ביאור דברי רבינו דשני מיני
חרישות הם החורש לצורך האילנות כדי שיגדלו וכאשר יתבאר זו
היא החרישה שאסורה מן התורה כאשר נתבאר, אבל החרישה
שאינה לצורך האילנות אלא לצורך הקרקע פירוש שלא יפסד
ויתקלקל הקרקע אינה אסורה מן התורה והרי היא כחופר בעלמא
או מסקל שאינם אסורות מן התורה. וזהו שכתב החורש לצורך

³ חלק מהדברים הובא בפרק ג' הלכה ט' לגבי ביאור ההיתר של
תוספת שביעית לחרוש שתלוי אם זה מדרבנן או מדאורייתא.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג .

שבפשוטות משמע בהלכה ד' שמכין אותו מכת מרדות מדבריהם, וכן מהלכה י', שדעתו שחרישה זה אסור רק מדרבנן. עוד מוסיף שיש שרצו לומר שכל עבודות הארץ אסורות לדעת הרמב"ם מן התורה באיסור עשה, הנלמד מן הפסוק ושבתה הארץ, וכן כתב במראה הפנים על הירושלמי פ"א הלכה א', וכן כתב בערוך השולחן סימן יט' סעיף ג' אך לא בדעת הרמב"ם. לדבריהם מה שכתב הרמב"ם בהלכה ד' ובהלכה ה' על שאר מלאכות דמכין אותו מכת מרדות מדבריהם, היינו אף שהוא אסור בעשה מן התורה, יש בו מכת מרדות מדבריהם. אולם כתב האור לציון שנראה בדעת הרמב"ם ששאר מלאכות אינן אסורות אלא מדרבנן, דאעפ"י שכתב בהלכה א' דכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה, ולא פירט בהלכה זו על איזה מלאכה קאי, נראה שאין כוונת הרמב"ם אלא על ד' מלאכות ולא לכל המלאכות, כמו שהמשיך בהלכה ב', וכן מוכח מדברי הרמב"ם בהלכה א' שכתב שכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות עובר גם על לא תעשה, והרי ודאי שאין לא תעשה אלא על ד' מלאכות אלו בלבד, א"כ גם מה שכתב ביטל מצות עשה, היינו על ד' מלאכות אלו בלבד. וע"ש עוד ראיות.

בטעם שאין מלקות מדאורייתא על חרישה ונטיעה.

הרמב"ם כתב בהלכה ב' שאינו לוקה מן התורה אלא על זריעה או על הזמירה ועל הקצירה והבצירה, והמקור שאין מלקות על חרישה הוא מהסוגיא במועד קטן ג' ע"א שנחלקו בזה האם יש מלקות או לא.

המהר"י קורקוס כתב שהרמב"ם פסק כמ"ד שאינו לוקה, חדא דכיון דלא סיימו מאן אמר לוקה ומאן אמר אינו לוקה, אין ללקות מן הספק. ותו דרבא דאמר אהני מחייב אחרניתא לא מחייב כוותיה שייכא. ועוד דבירושלמי פ"ח דכלאים ה"א הביאו מחלוקת זה ושם סיימו דרבי יוחנן סבר אין לוקין ורבי יוחנן ורבי אלעזר הלכה כרבי יוחנן ואע"פ שבתלמוד שלנו לא אסתיים ילמוד סתום מן המפורש.

בדרך אמונה ס"ק י' כתב שאיסור חרישה מדאורייתא ולא הזכיר הטעם, והוסיף וכן נטיעה אסור מן התורה בק"ו מזמירה אבל אין לוקין עליו שאין עונשין מן הדיו, וכן כתב בס"ק כט.

איך לוקין על קצירה ובצירה הרי זה לאו שבכללות שנלמד מזה כמה דינים.

בדרך אמונה בביאור ההלכה אינו לוקה וכו' מביא את הגמ' במועד קטן ג' ע"א שמבואר דקצירה ובצירה היא עבודה מעבודת

לוקין עליה שאין בה לאו. ובציון ההלכה ס"ק י' הביא את הראשונים שסוברים שחרישה אסורה מדאורייתא.⁴ אולם הביא שברמב"ן יש סתירה, והביא שבמרכבת המשנה לומד בדעת הרמב"ם לחלק דהחורש כדי לזרוע בשביעית עובר בעשה, והחורש על מנת לזרוע במוצאי שביעית אינו אלא מדרבנן, ומביא את התוס' מועד קטן יג' ע"א ד"ה נטיבה דמשמע דדעתם דחרישה דרבנן וצ"ע, וע"ש עוד.

עוד כתב בס"ק י' כתב לבאר את דברי הרמב"ם שאינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה ועל הקצירה או על הבצירה, שדוקא מלקות אין, אבל איסור דאורייתא יש בחרישה מהלכה למשה מסיני, דאפילו בתוספת שביעית אסור וכ"ש בשביעית.

והוסיף בביאור ההלכה ד"ה אינו לוקה לדייק מלשון הרמב"ם אינו לוקה ולא כתב אינו אסור משמע כדעת החזו"א בדעת הרמב"ם שחרישה ונטיעה אסורין מדאורייתא אלא שאין עליהן מלקות וע"ש עוד.

והעיר בציון ההלכה ס"ק טז' "ואע"ג דכתב רבינו בסמוך בהלכה ד' החורש לוקה מכת מרדות ואין דרך רבינו לכתוב מכת מרדות על איסור דאורייתא וכו' שאני הכא שהיה תקנה דרבנן על כל התולדות שלוקה מכת מרדות ולא יצאו אלו מהכלל כיון שאין בהן מלקות דאורייתא.

עוד כתב בדרך אמונה לקמן פ"א הלכה י' לבאר את דברי הרמב"ם שם שאין אסור מן התורה אלא אותן שני אבות ושתי תולדות שלהם וכו' וכתב בדרך אמונה ס"ק פז' שלא בא לאפוקי חרישה שגם זה אסור מן התורה ולא בא לאפוקי אלא שאר תולדות.

ובציון ההלכה ס"ק קעו' כתב שזה דלא כהפאת השולחן שכתב לדייק מדברי הרמב"ם שם דחרישה אסורה מדרבנן.⁵

בשיעורי שביעית עמוד לא' מאריך בשיטות האם חרישה אסורה מן התורה או לא, ובסוף דבריו מביא כתב **המהר"ל דיסקין** (בתשובה כ"ז) שאחר שנחלקו הראשונים האם חרישה אסורה מן התורה, קשה לצרף לסניף את הדעות שחרישה דרבנן, דרבו שיטות האוסרים מן התורה, ואסור אף במקום הפסד.

עיין עוד במשפטי ארץ פרק ב' הערה 2 באריכות בשיטת הראשונים בענין, ובפתחי אמונה על שביעית עמוד שפז.

בשאר מלאכות, אם יש איסור עשה ושבתה הארץ או רק דרבנן.

באור לציון על שביעית קכה' על הרמב"ם מביא את המחלוקת בדעת הרמב"ם האם איסור חרישה זה מדאורייתא או לא, וכתב

סתירה בדרך אמונה בכמה מקומות, עיין בזה באריכות בספר נזר החיים עמוד שסא' שציין כל המקומות ומה שדן בזה קמיה מרן שליט"א.

⁴⁴ והעירו מדוע רבינו שליט"א השמיט להביא את דעת רש"י ריש ראש השנה דף ב' ע"א שמבואר להדיא שחרישה אסורה מדאורייתא.
⁵ בענין דעת רבינו שליט"א בדרך אמונה בביאור דעת הרמב"ם דעל איסור דאורייתא שאין בו מלקות, לוקה מכת מרדות, שלכאורה יש

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א
נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
רחל לאה בת יהודית חנה
ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
רמב"ם פרק א הלכה ב - ג .

דזמירה הוא אב מלאכה שכתב הזורע וכו' או הזומר וכו' כל אלו אב הן מאבות מלאכות וענין אחד הוא וכו'. ואם בשבת זמירה הוא אב מלאכה מדוע כאן קורא לזמירה תולדה, ותירץ האגלי טל דלענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה ואזלינן בתר כוונתו, וכיון דזומר כוונתו להצמיח חשיב אב מלאכה כזורע, אבל לענין שביעית דלא בעינן מלאכת מחשבת לא הוי אב אלא רק תולדה כיון שחלוק בעצם המעשה מזריעה. ועיין בחוט שני מה שרצה לברר בזה.

בהערות למרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל על מועד קטן עמוד ט' כתב לבאר דשאני שבת משביעית, דבשבת מה שקובע להיותו אב הוא מה שהיה במשכן מלאכה חשובה, וכן מה שכתוב בתורה וכגון הוצאה דאע"ג דמצד המשכן לא נחשיבהו לאב דאינו מלאכה חשובה, מ"מ הוא אב מצד שכתוב בתורה. משא"כ לגבי שביעית וכן לשאר דברים מיקרי אב רק דבר שכתוב בפירוש בתורה, ועפ"ז מבאר את הגמ' שם במועד קטן ואת דעת הרמב"ם, וע"ש.

ובהמשך דבריו בעמוד יא' כתב להוכיח שבשביעית נקרא מה שנקרא בתורה ואילו בשבת תלוי הדבר גם במה שהיה חשוב במשכן, שהרי בגמ' במועד קטן ג' ע"א אירי במלאכות האסורות בשביעית דנאסרו מחמת שהם עבודות הארץ ונאסרו עבודות הארץ בשביעית. ובקרא דספיח קצירך לא תקצור ילפינן לה תרתין, חדא מש"כ הרמב"ם בפ"ד ה"א שלא יקצור כדרך הקוצרים ואם קצר כדרך הקוצרין, לוקה. והיינו איסור קצירה המורה בעלות, דיש איסור לקצור כדרך הבעלים, ודין זה לא שייך לאיסור עבודת קרקע שהוא מדין שביעת הארץ. ועוד למדנו מהאי קרא עצם איסור קצירה בשביעית מצד שביעת הארץ, וזה מש"כ הרמב"ם בפ"א הלכה ב' אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה ועל הקצירה או על הבצירה. וכתב עוד בהלכה א' וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או האילנות בשנה זו וכו' דקצירה זאת אין לה שייכות עם איסור קצירה כדרך הבעלים אלא זה איסור קצירה של עבודת הארץ, שהוא מועיל לארץ על ידה שזהו מהו איסור שביעי, וקצירה שיש בה עבודת הארץ היינו בצירה שהיא לטובת האילן דכשהוא בוצר מיטיב עם האילן ובצירה למטרה זו נאסרה שיש בה עבודת הארץ.

הקרקע ולמדו מזה דאבות אסר רחמנא ולא תולדות. אבל בירושלמי ובעוד למדו שאסור לבצור כדרך הבוצרים, ומובא לדינא ברמב"ם בריש פרק ד' הלכה א' שעוברים בלאו זה על שני דברים, וכפי שכתב שם בדרך אמונה ס"ק יב' שדעת הרמב"ם שלא זו כולל שני דברים, א, שלא יקצור לעבודת הארץ דהיינו שע"י הקצירה ישביח הקרקע עי"ז, ב, שלא יקצור כדרך הקוצרים. והעיר בביאור ההלכה כאן שצ"ע מנא להו לחז"ל לכלול שני הדברים בפסוק זה, ויש לומר דפשטיה דקרא במלאכה קאי, אמנם מדכתיב נזירך קצירך משמע נמי שלא תבצור בתורת שלך וכו'.

בחוט שני עמוד פה' מביא שמבואר ברמב"ם שיש מלקות על קצירה ובצירה בשביעית ולכאורה הדבר צ"ע שהרי איסור קצירה כולל ב' ענינים, א' שלא יאספם כדרך שאוספים וקוצרים בכל השנים, ב' שלא יקצור או יבצור לעבודת הארץ או יבצור לעבודת האילן, וא"כ אמאי לקי הא הוי לאו שבכללות דקי"ל דלא לקי עליה, וכתב לומר שהגדר בלאו שבכללות הוא דוקא כאשר לאו אחד כולל שני מעשי איסור נפרדים, כמו לאו דלא תאכלו על הדם דדרשינן שאסור לאכול מבהמה קודם שתצא נפשה, ועוד דרשינן לא תאכלו על הדם, לא תאכלו בשר הקרבנות ועדיין דם במזרק ועוד. אבל איסור קצירה בשביעית, הוא מעשה קצירה אחד, ואינו מעשה שונה כאשר קוצר כדרך הקוצרים או כאשר קוצר לעבודת הארץ, וכל שפעולת האיסור אחת היא לא הוי לאו שבכללות אף שהיא כוללת ב' ענינים של איסור.

ועוד שלפי מה שביאר במקום אחר דגם קצירה כדרך הקוצרים אסורה מן התורה מדין עבודת קרקע משום דאסיפת הפירות הוא גמר עבודת הקרקע, א"כ קושיא מעיקרא ליתא.⁶

בדעת הרמב"ם בגדרי אב ותולדות של שביעית.

כתב הרמב"ם 'זמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה ולמה פרטן הכתוב לומר לך על שתי תולדות אלו בלבד הוא חייב ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ עם שאר האבות שלא נתפרשו וכו'". מבואר ברמב"ם כאן שזמירה היא תולדה של זורע כמבואר בגמ' מועד קטן ג' ע"א.⁷

בחוט שני עמוד צ' הביא קושית **האגלי טל** (מלאכת זורע) שהקשה שלענין מלאכות שבת מבואר ברמב"ם פ"ז הלכה ג'

עוד יש להוסיף מה שראיתי במראה מקומות של ראש החבורה בכלל שליט"א שהביא שצ"ע בסוגיא במועד קטן שהותרו כל התולדות מדאורייתא, שלכאורה אף שנתמעטו מקרא דלא תקצור וכו', מדוע לא ייאסרו מחמת הדין של שביעת הארץ ויכללו היטב בכלל ושבתה הארץ שבת לד'. והביא שבמראה הפנים על הירושלמי ובערוך השולחן סימן יט' ס"ג נקטו שדברי הגמ' רק למעטן מהלאו אבל ושבתה הארץ יש, וכן יש מי שכתב כן למרן החזו"א במכתב, והחזו"א במכתב (מודפס בח' המסודרים על המסכת) מאריך לדחות ולשלול מאד דברים אלו, וע"ש בזה.

⁶ בעצם איסור קצירה כדרך הקוצרין והבוצרין, כתב מורי ורבי מרן הגאון ר' מיכל יהודה ליפקוביץ זצוק"ל במנחת יהודה על זרעים על הרמב"ם שמיטה ויובל עמוד קפה', שמבואר ברמב"ם שאם לקט כדרך בעל הבית הלוקט כל שדהו ולא כמו אלו המלקטים מהפקר יש בזה איסור עבודה של שדך לא תקצור וענבי נזירך לא תבצור, ויש לברר אם אזהרה זו שלא יקצור כדרך הקוצרים הוא רק על בעל השדה או אפילו בשאר אינשי, דבפשטות היה מתפרש רק על בעל השדה, שהוא מזהר לא לנהוג בשדהו בדרך בעלות אלא כשאר אינשי הזוכים מהפקר וצ"ב.

⁷ סוגיא זו עמוקה מאד והאריכו בזה הראשונים בסוגיא במועד קטן דף ג. עיין בריטב"א ובעוד ראשונים שם, ולא הארכנו בזה.

כולל שישי שבת "שיח יצחק"
 בראשות הגאון ר' ישעיהו לוינשטיין שליט"א

נתייסד לזכות לרפואתה השלימה של האשה
 רחל לאה בת יהודית חנה
 ע"פ עצת וברכתו של הגאון הגדול
 הגר"ח קניבסקי שליט"א

גליונות עזרת השמיטה

שע"י קונטרס עזרת אליעזר
 רמב"ם פרק א הלכה ב - ג .

משא"כ עצם הבצירה בשביל הפירות לא נאסרה, דהרי מותר לקצור אלא שלא יהיה כדרך הבעלים, אבל עצם הקצירה אין בה איסור בצריך הוא לפירות ולא הוה עבודת הארץ.

והשתא היאך נדמה קצירה זו לקצירה דשבת, דהתם עצם הקצירה שהוא קוצר זהו שם האיסור, והיינו שהקוצר רוצה את מה שרוצה, ואם יקצור לצורך האילן לא הוה קצירה אלא ניכוש שאינו אב מלאכה כלל.

משא"כ בשביעית עיקר האיסור של קצירה שהוא עבודת הארץ הוא קצירה כשהוא לצורך האילן הרי מוכח דאב דשביעית הוא לא גדר אב שבשבת ואדרבה דבר זה בשבת הוה תולדה אלא ע"כ דאב דשביעית נקבע ע"פ מש"כ מפורש בתורה, וכיון שבתורה מפורש קצירה שהוא עבודת הארץ, וכה"ג הוה עבודת הארץ, זהו האב דידיה ועליו הוא חייב.

בדרך אמונה ס"ק יח' כתב, וזמירה בכלל זריעה ובצירה בכלל קצירה, דעת רבינו בפרק ז' משבת הלכה ד' דזמירה ובצירה אינן תולדות אלא הן בכלל האב ממש וכוונתו כאן דבשביעית אפילו אותן שהן בכלל האב, כאן אינן בכלל וכ"ש תולדות גמורות.